

and skills, consciousness and behavior. It is revealed that the result of fundamentalization of general professional training is the fundamental general professional education of specialists as an integrative property of a person, characterized by a set of general scientific and general professional competencies of the person (knowledge, skills, skills), formed by intellectual, behavioral and professional-significant qualities, developed motivation of achievements in learning, ability to intellectual and creative activity, to continue their education and self-education, which allows it self-realization respect for future professional activities. In this regard, the importance of the training of future social workers is growing.

Key words: fundamentalization of education, vocational training, future social workers, fundamental education, content training principles.

УДК 378:37.011.3-051:316.613

Алла ЛИНЕНКО

*доктор педагогічних наук, професор кафедри
музично-інструментальної підготовки
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського, м. Одеса, Україна
e-mail: aflinenko@gmail.com*

СОЦІОКУЛЬТУРНА БЕЗПЕКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ЯК БАЗОВИЙ ЕЛЕМЕНТ ПІДГОТОВКИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті порушується проблема соціокультурної безпеки майбутніх учителів, як необхідної складової їх підготовки до професійної діяльності, аналізується сучасний стан та перспективи зазначеної проблеми, сутність соціокультурної безпеки молоді, її структурних компонентів: духовної безпеки і інформаційної, розглядаються підходи до її формування, як основи ефективного розвитку особистості майбутнього вчителя. Приділяється увага просвітницькій діяльності серед студентів педагогічних ЗВО немистецьких факультетів, використанню форм і методів формування соціокультурної безпеки майбутніх учителів.

Ключові слова: соціокультура, майбутній учитель, духовна безпека, інформаційна безпека, просвітницька діяльність.

Сучасна парадигма української освіти заснована на активному впровадженні в навчально-виховний процес педагогічного ЗВО системи гуманістичних цінностей. У зв'язку з чим, освітнє середовище зазначеної установи повинно створювати необхідні умови, які б сприяли професійно-особистісному становленню майбутніх учителів у зазначеному контексті. Аксіологічно спрямована професійна підготовка майбутніх вчителів, у свою чергу, сприятиме формуванню їх конкурентоздатності на вітчизняному і світовому ринку праці.

В останні роки інтелігенцію України, педагогічну громадськість, батьків турбує проблема кризи духовності молоді, низький рівень їх культурного розвитку, несприйняття універсальної ціннісної системи, що спирається на вищі духовні і моральні абсолюти. На думку провідних вчених це може привести до виникнення реальної загрози самознищення суспільства. Так, на думку О. Лановенко, швидко наближається духовно-ціннісна криза. Девальвація вищих духовних цінностей може викликати катаклізми планетарного масштабу [5].

Духовну загрозу несуть різні фактори і явища. До них можна віднести інтенсивні глобаліза-

ційні та модернізаційні процеси, руйнування базових цінностей релігійної та світської культур, експансію нетрадиційних релігій. ЗМІ з активністю та інтенсивністю гідними кращого застосування, нав'язують молоді асоціальні зразки поведінки: агресію, розбещеність, насильство, криваві розправи. З екранів ТБ, різних сайтів інтернету, зі сторінок низькопробної літератури льються ріки крові та нецензурні вирази. Масова культура часом створюється ділками-ремісниками, головною рушійною силою яких є комерційний успіх, а не відродження духовного здоров'я нації. У зв'язку з цим відбувається порушення екології культури, що негативно впливає на розвиток особистості молоді людини, веде до деградації. Ось чому, проблема соціокультурної безпеки молоді є актуальною і вимагає цілеспрямованої, активної діяльності по її формуванню.

Під соціокультурною безпекою розуміємо готовність особистості захистити свій внутрішній світ, свою систему цінностей від впливу факторів, які перевищують нормативно допустимі рівні культури, а також негативно впливають на розвиток процесів в системі «людина-культура». Слід додати, що важливим призначенням соціокуль-

турної безпеки є формування стійкого імунітету до низькопробної продукції мас-медіа, свідомого і критичного ставлення до одержуваної інформації.

Згідно П. Сорокіну, соціокультура являє собою весь суперорганічний світ, новий всесвіт, який був створений людиною. До неї автор відносить: ідеологічну складову (системи мови, науки, релігії, права, етики, музики); матеріальну культуру (обладнання, картини, книги); церемонії, ритуали [7]. Відповідно до концепції автора існує жорсткий взаємозв'язок між елементами нерозривною тріадою: особистістю, суспільством і культурою. При цьому особистість виступає як суб'єкт взаємодії; суспільство – як сукупність індивідів, з його соціокультурними відносинами і процесами, а культура – як сукупність значень, цінностей, норм, сукупність її носіїв, які об'єктивують і розкривають значення [7]. Слід підкреслити, що саме система цінностей є визначальним елементом культури, її ядром. За своєю природою, цінності служать еталоном оцінки явищ, предметів, поведінки людей, соціальних процесів і власних дій людини і сприяють перетворенню соціальних норм і ідеалів в особистісні принципи. Дуже важливо забезпечити культурі пріоритет таких цінностей, які об'єднують націю, зміцнюють суспільство, гарантують людині його права і свободи.

Одним з головних компонентів соціокультурної безпеки є духовна безпека. Духовні ідеали визначають вищі сенси існування, спрямованість суспільного розвитку, створюють «духовний код» соціуму, виконують функцію духовного єднання і зміцнення українського суспільства. Система духовних цінностей і моральних норм – необхідна умова функціонування як суспільства в цілому, так і окремої особистості. На думку В. Горлінського вона виконує роль імунної системи соціального організму, яка захищає його від інфікування руйнівних і деструктивних ідей насильства, ксенофобії, сепаратизму, моральної всюдозволеності [1].

А. Запесоцький стверджує, що духовна безпека являє собою систему умов, що дозволяють культурі і суспільству зберігати свої життєво важливі параметри в рамках історично сформованої норми. Руйнування духовних засад суспільства, вихід за рамки норми під впливом культурного ціннісно-нормативного характеру веде до його дезорганізації, розпаду як цілісної системи [2]. Тобто, духовна безпека ґрунтується на збереженні фундаментальних моральних цінностей, традицій, вихованні у молоді здібності ефективно долати зовнішні загрози, виходячи із власних національних інтересів.

В якості складової соціокультурної безпеки слід розглядати інформаційну. Нажаль, доводить-

ся констатувати, що широкий доступ молоді до інформаційних потоків, далеко не завжди веде до знаходження ними духовних продуктів високої якості та високого рівня культури, поповнення новими науковими знаннями. Безсистемне використання інтернету привело до того, що з'явилася велика кількість молодих людей залежних від гаджетів, що інколи веде до прямої загрози безпеці життєдіяльності та втрати здоров'я.

Можна констатувати, що в останні роки рівень інформаційної безпеки населення, особливо молоді є предметом особливої уваги міжнародних організацій. Так, Генеральна Асамблея ООН прийняла резолюцію про необхідність придержуватися усіма учасниками глобального інформаційного суспільства визначених вимог [8]. Структура зазначеної кібербезпеки повинна будуватись на принципах: обізнаності, відповідальності, реагування, етики, демократії, оцінки ризику, проектуванні та впровадженні засобів забезпечення безпеки, переоцінки. За А. Малюк, компетентність у сфері інформаційних технологій і інформаційної безпеки стає необхідною умовою успішної соціалізації особистості в новому середовищі суспільства [4, 36].

Необхідно відзначити, що суспільство гостро потребує здійснення програми безпеки для молоді. Важливим кроком у цьому напрямку стало впровадження в програму шкіл навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності», метою якої стало формування у школярів необхідних складових індивідуальної захищеності людини.

Однак цього явно не досить, тому що духовність, культура учнів, студентської молоді ще не в повній мірі стали предметом особливої уваги суспільства, освітніх установ. Необхідно проводити більш системну роботу з формування соціокультурної безпеки молодого покоління. Значна роль в цьому належить просвітницькій діяльності із вивчення творів художнього та музичного мистецтва, цілеспрямованої культурологічної освіти, що повинно активно проводитись серед майбутніх учителів, студентів особливо тих факультетів педагогічних ЗВО, які безпосередньо, за своїм фахом не пов'язані з мистецтвом.

У зв'язку із створенням культурно-освітнього середовища педагогічного ЗВО, яке розуміємо як динамічну систему, що сприяє стимулюванню духовному, творчому розвитку майбутніх учителів, був розроблений спецкурс «Музика і живопис у світовій культурі». Метою і завданнями зазначеного середовища стало освоєння студентами немистецьких факультетів основ світової музичної культури та образотворчого мистецтва на прикладі класичних зразків, знайомство із стильовими напрямками мистецтва, формами і жанрами,

виховання культури слухання, розвиток естетичного смаку, музично-образного і художнього мислення. Спецкурс був призначений для студентів третього курсу і складався з двох модулів: «Європейська музична культура і образотворче мистецтво», а також «Українська музична культура і образотворче мистецтво». Теоретична частина спецкурсу складалась із лекційного курсу, а практична – передбачала слухання аудіо записів класичних музичних творів, а також відвідування оперних спектаклів, концертів філармонічного національного симфонічного оркестру, знайомство з художніми полотнами музеїв, виставок. Велика увага приділялась широкому обговоренню прослуханого і побаченого. Крім того, була створена Музична вітальня, мета якої складалась у більш глибокому вивченні студентами творів мистецтва, а також проведенню тренінгів, рольових ігор: «Як би (І. С. Бах, В. А. Моцарт, Л. Бетховен тощо) писав щоденник» й т. ін. Студентам пропонувалась самостійна робота з підготовці словесної анотації музичних творів, на основі методу верба-

лізації змісту художніх творів. При створенні пояснень треба було спиратися на аналогії з інших видів мистецтва (живопис, поезію, архітектуру тощо) [6]. Зазначена робота сприяла активізації мистецької уваги студентів, розвитку їх художньо-образного мислення, духовності.

Таким чином, особливе значення у створеному культурно-освітньому середовищі приділялась подоланню орієнтації студентської молоді лише на розважальну функцію мистецтва і актуалізації мотивації, формуванню інтересу до його високодуховних зразків.

Майбутній педагог відповідальний за те, яку особистість він в собі створює і являє оточуючим в просторі соціальних комунікацій. Набуття соціокультурної безпеки – обопільний процес і вимагає максимальних зусиль, як з боку педагогів, так і з боку студентів. Цей процес сприяє розумінню того, що сутність учителя полягає в його активній позиції по просуванню до педагогічного ідеалу, екзистенційної повноті і передачі «духовної домінанти» своїм учням.

Список використаних джерел

1. Горлинський В. В. Духовні координати безпеки суспільства. Режим доступу: www.filosof.com.ua
2. Запесоцкий А. С. Гуманитарное образование и проблемы духовной безопасности // Педагогика №2, 2002, С. 3–8.
3. Кириенко С. І. Формування культури особистості в умовах інформаційно – освітнього простору: культурологічний аспект. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://doi.org/10.30839/2072-7941.2017.102140>.
4. Малюк А. А. Информационная безопасность. Концептуальные и методологические основы защиты информации : учеб. пособие для вузов. М.: Горячая линия-Телеком, 2004. 280 с.
5. Лановенко О. П. Социальный статус искусства: представления, проблемы, решения. К.: Наук. думка, 1983. –165 с.
6. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін. К.: Освіта України, 2008. 274 с.
7. Сорокин П. А. Общедоступный учебник социологии. Статьи разных лет. М.: Наука, 1994. 560 с.
8. Резолюция Генеральной Ассамблеи ООН A/RES/57/239 «Создание глобальной культуры кибербезопасности». [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://daccessdds.un.org/dok/ UNDOC /GEN / NO 2 / 738 / 25 / PDF / NO 273825>.

References

1. Horlynskyi V. V. Dukhovni koordynaty bezpeky suspilstva. Rezhym dostupu: www.filosof.com.ua
2. Zapesotskyi A. S. Humanytarne obrazovanye u problemy dukhovnoi bezopasnosty // Pedahohyka №2, 2002, S. 3–8.
3. Kyryienko S. I. Formuvannia kultury osobystosti v umovakh informatsiino – osvitnoho prostoru: kulturolohichnyi aspekt. [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <https://doi.org/10.30839/2072-7941.2017.102140>.
4. Maliuk A. A. Ynformatsyonnaia bezopasnost. Kontseptualnye u metodolohicheskye osnovy zashchyty ynformatsyy : ucheb. posobyе dlia vuzov. M.: Horiachaia lynyia-Telekom, 2004. 280 s.
5. Lanovenko O. P. Sotsyalnyi status yskusstva: predstavleniya, problemy, resheniya. K.: Nauk. dumka, 1983. –165 s.
6. Padalka H. M. Pedahohika mystetstva (Teoriia i metodyka vykladannia mystetskykh dystsyplin. K.: Osvita Ukrainy, 2008. 274 s.
7. Sorokyn P. A. Obshchedostupnyi uchebnyk sotsyolohyy. Staty raznykh let. M.: Nauka, 1994. 560 s.
8. Rezoliutsyia Heneralnoi Assambley OON A/RES/57/239 «Sozdanye hlobalnoi kultury kyberbezopasnosty». [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupa: <http://daccessdds.un.org/dok/ UNDOC /GEN / NO 2 / 738 / 25 / PDF / NO 273825>.

Алла Линенко. Социокультурная безопасность будущих учителей как базовый элемент подготовки к профессиональной деятельности

В статье рассматривается проблема социокультурной безопасности будущих учителей, как необходимой составляющей их подготовки к профессиональной деятельности, анализируется современное состояние и перспективы данной проблемы, сущность социокультурной безопасности молодежи, ее структурных компонентов: духовной и информационной безопасности, рассматриваются подходы к ее формированию как основы эффективного развития личности будущего учителя. Уделяется внимание просветительской деятельности среди студентов педагогических ЗВО нехудожественных факультетов, использованию форм и методов формирования социокультурной безопасности будущих учителей.

Ключевые слова: социокультура, духовная безопасность, информационная безопасность, просветительская деятельность, будущий учитель.

Alla Lynenko. Socio-cultural safety of future teachers as a basis of training for professional activities

In recent years, the intellectuals of Ukraine, the pedagogical community, parents are concerned about the crisis of youth spirituality, the low level of their cultural development, the rejection of a universal value system based on higher spiritual and moral absolutes. According to leading scientists, this can lead to a real threat of self-destruction of society.

The spiritual threat is the intensive globalization and modernization processes, the destruction of the basic values of religious and secular cultures, the expansion of non-traditional religions. Mass culture is sometimes created by dealers-craftsmen, whose main driving force is commercial success, not the revival of the spiritual health of the nation. There is a violation of the ecology of culture, which negatively affects the development of the personality of a young person, leads to degradation. The problem of youth sociocultural safety is relevant and requires focused action on its formation.

One of the main components of socio-cultural security is spiritual security.

Spiritual ideals determine the higher meanings of existence, the direction of social development, create the "spiritual code" of society, perform the function of spiritual unity and the strengthening of Ukrainian society. As the second component of socio-cultural security, information security should be considered. It is necessary to carry out systematic work on the formation of sociocultural safety of the younger generation. Significant role in this is played by educational activities on the study of works of artistic and musical art, purposeful cultural education, which should be actively pursued among future teachers, students of especially those faculties of pedagogical higher educational institutions, which are not directly related to art in their specialty. Creation of a cultural and educational environment for pedagogical higher educational institutions with the aim of mastering non-art faculties of world music and artistic culture students on the example of classical samples, acquaintance with stylistic directions of art, forms and genres contributed to the actualization of the motivation of future teachers to study works of artistic art of high spiritual content, to cultivate a culture of listening to musical works, development of aesthetic taste and musical form of artistic thinking.

УДК 373.2:305-053.4

Олексій ЛИСТОПАД*доктор педагогічних наук, професор,**професор кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу**«Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,**м. Одеса, Україна**e-mail: alex.listopad@gmail.com***ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ГЕНДЕРНОГО ВИХОВАННЯ
СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

У статті теоретично обґрунтовано педагогічні умови гендерного виховання старших дошкільників в закладах дошкільної освіти. Гендерне виховання розглядається як цілісна педагогічна система, результатом якої є гендерна вихованість дітей старшого дошкільного віку. Під гендерною вихованістю розуміємо інтегративну властивість особистості, що являє собою сукупність досить сформованих особистісних якостей, в загальній формі відображають систему соціальних відносин через призму гендерної приналежності. Під педагогічними умовами гендерного виховання старших дошкільників в закладах дошкільної освіти розуміємо – створення такого розвивального середовища, в якому була б представлена сукупність педагогічних, психологічних факторів (відносин, засобів тощо), що забезпечують можливість вихователю організовувати індивідуальну і спільну діяльність дітей дошкільного віку, батьків, з метою становлення особистості хлопчика / дівчинки, гармонізації гендерних взаємин у всіх сферах взаємодії.

Ключові слова: гендерне виховання, гендерна вихованість, педагогічні умови гендерного виховання, майбутній вихователь, заклад дошкільної освіти.

В умовах істотних змін соціокультурного життя суспільства в XXI столітті в сфері гендерної проблематики спостерігається ломка традиційних культурних і історичних уявлень про життєві цінності, про стереотипи чоловічої та жіночої поведінки. Освіта як педагогічне явище нерозривно пов'язане з культурою соціуму покликане здійснити пошук інноваційних підходів виховання дітей дошкільного віку, які сприяють розвитку індивідуальності дитини, в тому числі гендерної.

Вивчення практичного досвіду роботи вихователів закладів дошкільної освіти показує, що як у початківців вихователів, так і у вихователів з великим педагогічним стажем викликають труднощі питання організації гендерного виховання дітей дошкільного віку. Найчастіше, цей процес зводиться до одного заняття з гендерної проблематики, без системної роботи з метою покращення цієї роботи. Тобто, гендерне виховання хлопчиків і дівчаток в умовах закладу дошкільної освіти